

A TEXTLIB KISTÉRSÉGI KISZOLGÁLÓ PROGRAM HASZNÁLATÁNAK BEVEZETÉSE A DEÁK FERENC MEGYEI KÖNYVTÁRBAN

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése - „Tudásdepó-Expressz” pályázati program keretében a Deák Ferenc Megyei Könyvtár és további 6 konzorciumi partnere 2009. október 1. – 2010. december 31. között valósította meg a „Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra fejlesztése, Zalai Tudástár létrehozása” TIOP-1-2-3-08/1 projektjét.

A pályázati program keretében IKT infrastruktúrafejlesztésre és a fogyatékkal élők számára biztosítandó speciális könyvtári szolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztésre, szoftverfejlesztésre, épületkorszerűsítésre, az önkiszolgáló kölcsönzés bevezetésére is sor került. Valamennyi konzorciumi partner a TextLib integrált rendszert használja, ezért fontos része volt a fejlesztéseknek a program korszerűsítése, valamint a könyvtári szolgáltatások távoli elérését segítő szolgáltatások bővítése és a Zalai Tudástár adatbázis-kezelő rendszer kialakítása.

Mivel a projektben résztvevő könyvtárak közül a Deák Ferenc Megyei Könyvtár mellett a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár, a Városi Könyvtár Lenti, a letenyei Fáklya Művelődési ház és Könyvtár, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár, a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár is végez ellátókönyvtári feladatokat, így fontosnak tartottuk, hogy a TextLib fejlesztése során a mozgókönyvtári ellátás korszerűsítését szolgáló *kistérségi kiszolgáló program* is elkészüljön.

A TextLib - fejlesztője az InfoKer Számítástechnika-alkalmazási Szövetkezet - különböző könyvtári munkafolyamatokat támogató információs rendszer, amelynek központi eleme – hasonlóan a többi integrált rendszerhez – a bibliográfiai tételek adatbázisa, amelyen keresztül valamennyi részrendszer kapcsolatban áll egymással. A program fő részeihez (TextLib A-D) különböző kiegészítő modulok kapcsolódnak (ide tartozik a kistérségi program is).

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár 1992 óta alkalmazza a Textlib integrált rendszert. A kezdeti időszakban a feldolgozást és katalógusfunkciókat, 1997-től az olvasószolgálati modult is használtuk, kezdetben az olvasók nyilvántartására, majd 1999-től kölcsönzésre is. Az online katalógusunk szintén ettől az évtől elérhető, az olvasói állapot modul pedig 2006 végétől működik a honlapunkon. További fejlesztéseket 2010-ben, a TIOP –os pályázat keretében tudtunk megvalósítani.

Felkerestük az InfoKer Számítástechnika-alkalmazási Szövetkezetet és vázoltuk azokat az elképzeléseket, melyeket szerettünk volna megvalósítani. Különösen emlékeztet a Tatabányán tartott találkozó, amelyen a helyiek mellett a konzorciumi partnereink is elmondták a fejlesztéssel kapcsolatos kívánalmaikat.

Az alábbiakban felsoroljuk, hogy milyen programokat vásárolt meg a megyei könyvtár a pályázati forrásból:

- TextLib Linux szerver
- TextLib Linux web szerver
- TEXTLIB Windows munkaállomás
- Kistérségi kiszolgáló modul

- Akadálymentes WEB-elérés
- Olvasói e-mail modul
- Olvasói SMS modul
- Önkiszolgáló kölcsönzés
- RFID alapú azonosítás
- Könyv kérés a weben
- Újdonságok a weben
- Webes előjegyzés, hosszabbítás
- Rendszeres rekordküldés
- Z39.50 szerver
- TextLib közös kereső

2010 novemberében állítottuk üzembe az új rendszert, amely gyökeresen átalakította a korábban megszokott felületet. Az átállás nem is volt zökkenőmentes, különösen a kistérségi kiszolgáló modul beillesztése okozott problémákat. Egyrészt a konvertálásból adódtak gondok, másrészt nem volt könnyű megszokni a kezelését sem. A dolgunkat nehezítette, hogy nem állt rendelkezésünkre semmilyen kezelési útmutató. Napi kapcsolatban voltunk a fejlesztőkkel, hogy a használat során felmerülő problémákat orvosoljuk. Az eltelt pár hónap végül igazolta, hogy a rendszer jól működik, átlátható, bár további apró módosításokra még szükség lesz.

Amikor felmerült a kistérségi modul használatának bevezetése, kettős cél vezérelt bennünket: egyrészt, hogy közös adatbázisban tudjuk nyilvántartani a megyei könyvtár és valamennyi kapcsolódó szolgáltatóhely helyi állományát; egy rendszeren belül legyen megoldható a szerzeményezés, a formai és tárgyi feltárás, valamint a dokumentumpéldányok honosítása; másrészt internet kapcsolattal valamennyi szolgáltatóhely számára elérhetővé váljon a megyei könyvtár TextLib szervere. Így, amennyiben a települések is megvásárolják a *TextLib munkaállomás programot*, valamint rendelkezésükre áll a széles sávú internet kapcsolat, a szolgáltatóhelyek is használni tudják mindazokat a modulokat, amelyeket a központi könyvtár is használ. Esetükben az állomány-nyilvántartás és az olvasószolgálati elektronikus nyilvántartások bevezetése volt a fő célunk.

Lényegében a központi (megyei könyvtári) szerveren futtatott TextLib programmal és a hozzátartozó közös adatbázissal meg tudjuk oldani az ellátásunkba tartozó valamennyi tagkönyvtár kezelését. Ugyanakkor az egyes szolgáltatóhelyek állományát, olvasóit elkülönülten kezeli a rendszer. A szolgáltatóhelyen térítésmentesen beiratkozott és elektronikusan nyilvántartott olvasó nem lesz automatikusan tagja a megyei könyvtárnak, vagy a többi szolgáltatóhely könyvtárának, nem használhatja azok szolgáltatásait.

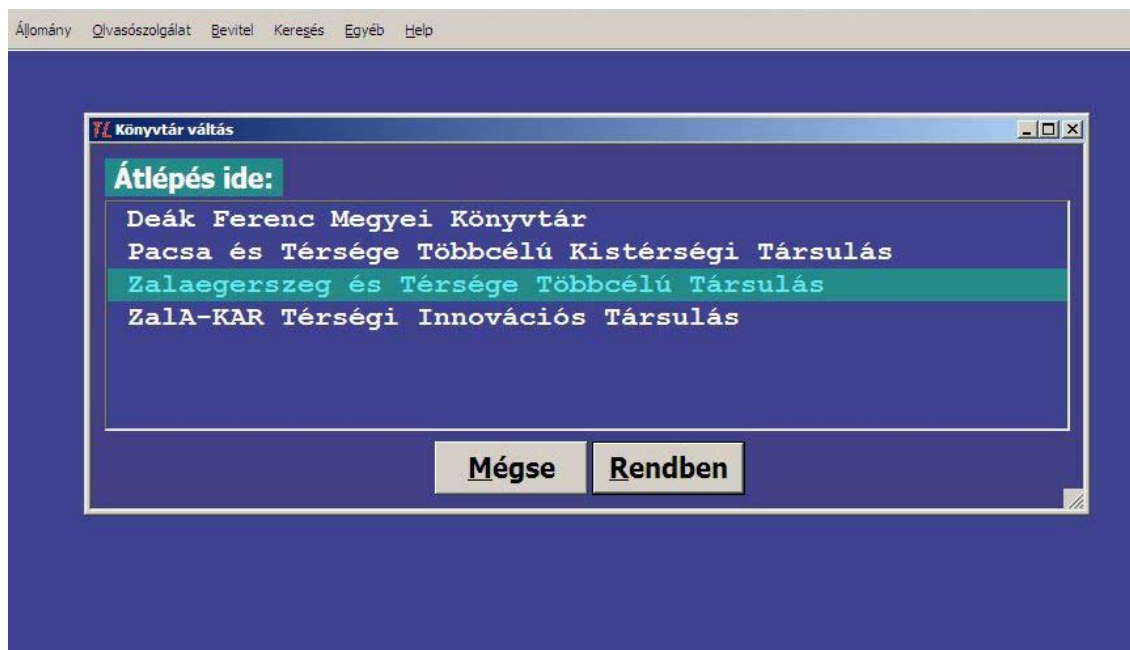
A mozgókönyvtári állomány a szolgáltatás elindítása óta (2007-től) bekerült a TextLib adatbázisba. Ezt az azonosító szám elé tett két betűjellel (ZE, ZP, ZG) tettük nyilvánvalóvá, aszerint hogy melyik kistérségi forrásból szereztük be a dokumentumot. Magyarozatként ehhez annyit, hogy a megyei könyvtár 3 zalai kistérségben végzi a mozgókönyvtári szolgáltatóhelyek ellátását, a zalaegerszegi kistérségben jelenleg 16, a pacsai kistérségben 9, a zalaszentgróti kistérségben 6 település számára. A többcélú társulások évente döntenek arról, hogy a mozgókönyvtári normatív támogatásból mekkora összeget kell dokumentum-beszerzésre fordítanunk. 2010 végéig a vásárolt könyvek és AV dokumentumok a megyei könyvtár állományába kerültek, és a TextLib

letéti modullal adtuk letétbe a községi könyvtárainknak. A kistérségi modul bevezetésével megvalósítottuk a megyei könyvtári, a zalaegerszegi, a pacsai és a zalaszentgróti kistérségi állományok elkülönítését. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy a mozgókönyvtári dokumentumokat egy adott kistérség leltárkönyvébe leltározzuk be és áthelyezéssel (átadás, átvétel) adjuk át a községeknek. A feldolgozás során könyvtársváltással ki kell választanunk az adott kistérséget, és ott tudjuk rögzíteni a számlákat. A leltározást követően tudjuk az új könyveket áthelyezni a szolgáltatóhelyekre.

Az egyes községeinkben a mozgókönyvtári állományok mellett saját, többnyire már korábban leltárba vett állományok (községi, iskolai, volt ellátórendszeri) is találhatóak. Ezért tűztük ki célul, hogy a következő években a települési könyvtárak állományát is rögzítsük a rendszerben. 2011-ben Pethőhenye, Bagod, Búcsúszentlászló, Nemesapáti, Zalaszentmihály, Kisbucsa, Zalabér települések állományát vesszük sorra. A konverziót elsősorban honosítással végezzük, amelyhez a TÁMOP-3.2.4/08/1 „Tudásdepó-Expressz” – A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében pályázat nyújt támogatást. Közülük az említett első három település állományának rögzítése már megtörtént, a többi folyamatban van, de év végéig befejeződik. Amelyik településen a teljes állomány bekerült a TextLib-be, bevezetésre kerülhet az elektronikus kölcsönzés is.

Mivel az elsők között vagyunk az országban, akik használják ez a programot, megemlítek néhány információt a használattal kapcsolatban.

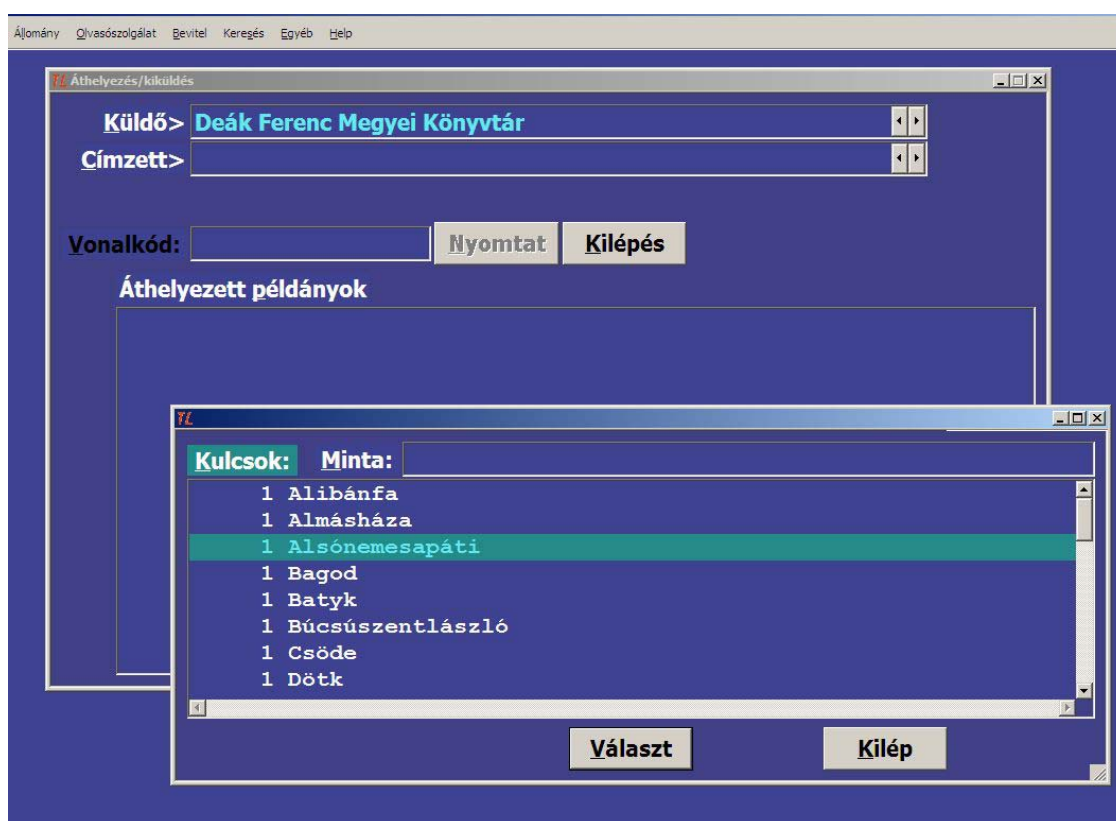
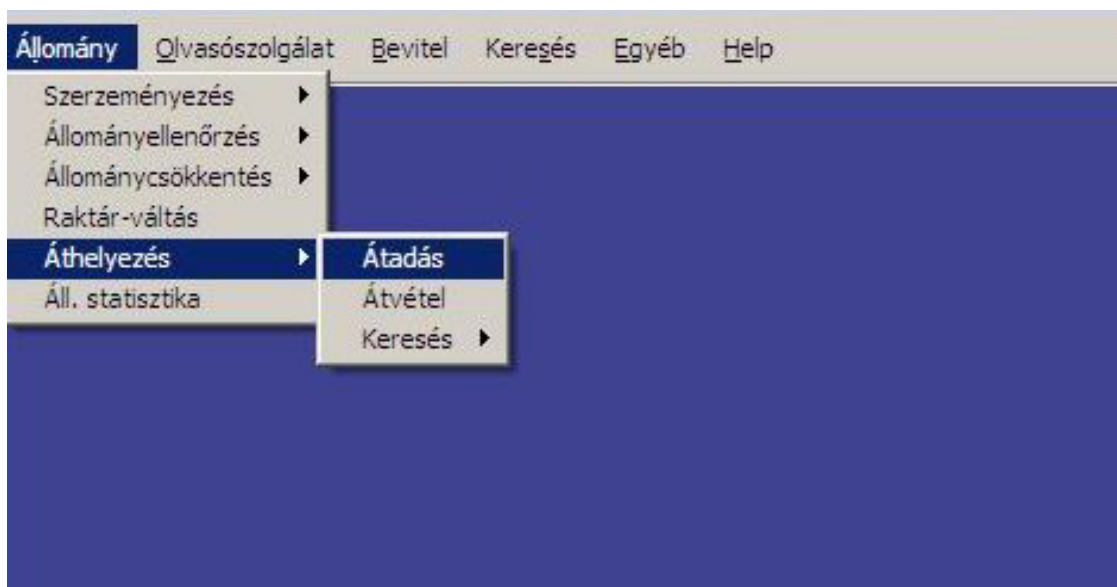
A központi könyvtárban alap esetben a megyei könyvtár rendszerébe lép be a felhasználó. A felső menü Egyéb pontját választva nyílik lehetőség könyvtársváltásra, ahol kiválaszthatjuk az adott kistérséget, azon belül a könyvtárat (szolgáltatóhelyet).

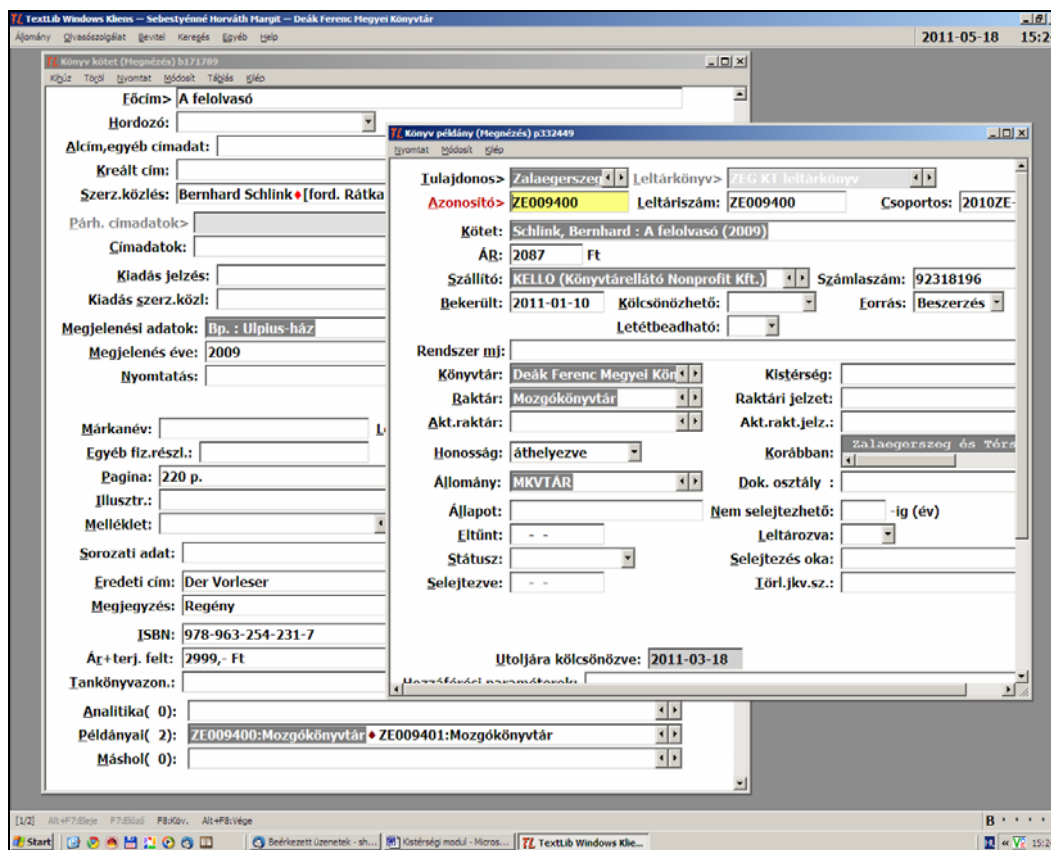
A könyvtársváltást követően tudunk feladatot végezni, pl. dokumentumok bibliográfiai adatait rögzíteni vagy keresni, más helyre (könyvtárba) áthelyezni, vagy kölcsönözni.

A gyakorlatban a mozgókönyvtári dokumentumok esetében feldolgozó munkatársunk a Bevitel pontban rögzíti a dokumentumokat, majd a mozgókönyvtári

ellátásban dolgozó kollégánk az Állomány/Áthelyezés/Átadás kiválasztásával adja át a települések számára.

Dokumentumok keresésekor a rendszer információt nyújt arról, hogy az adott tételből mely példányok (megyei könyvtári, mozgókönyvtári, községi saját) találhatóak meg az adatbázisban, külön jelezve, hogy helyben, vagy *máshol* van a keresett mű.

Amennyiben egy település saját állományát kívánjuk rögzíteni a rendszerben, könyvtárváltással kiválasztjuk az adott települést és indulhat a munka. Mindenképpen szeretnénk volna azt, hogy a felvitt dokumentumok azonosítója és leltári száma alapján kiderüljön, hogy mely település állományába tartozik az adott mű, ezért valamennyi tételt vonalkódozzuk, és ez alapján újraleltározzuk. A 8 karakteres vonalkód két betűből és 6 számból áll. A betűk utalnak az adott község nevére. Az olvasók azonosításánál is ugyanezt a betűjelet használjuk: 6 szám végére kerül a két betű.

A *munkaállomás programot* a településeken *azonosító* és *jelszó* beírásával lehet elindítani, és máris használható internet kapcsolatán keresztül a központi könyvtár TextLib rendszere.

Mivel a teljes TextLib adatbázis visszakereshető a Deák Ferenc Megyei Könyvtár online katalógusában is, így az ellátott települések állományában itt is lehet keresni megadva a keresés hatókörét (<http://www.dfmk.hu/dfmk/online-katalogus>). Amennyiben elindul a településeken a kölcsönzés, a megyei könyvtár honlapján az „Olvasói állapotukat” (kölcsönzések, lejáratí határidők, előjegyzések) is vissza tudják keresni a községi szolgáltatóhelyeken beiratkozott könyvtárhasználók is.

Hamarosan a közös TIOP pályázatban részt vett városi könyvtárak is használni fogják a kistérségi modult, így a *Zalai Tudástár* adatbáziskezelő rendszerben, amely szintén az intézményünk honlapján (<http://tudastar.dfmk.hu/tudastar>) elérhető, egy felületen kereshetővé válik a megyei dokumentumállomány jó része, így a kistérségek saját és mozgókönyvtári állományai is.

Sebestyénne Horváth Margit